

ASTROLOGIJA

Kasije kaže Brutu u Shakespearovom »Juliju Cezaru«:

»..... Kadikad ljudi su
Kovači svoga udesa i nije
U zvjezdama krivica, dragi Brute,
Već u nama, što kukavni smo«.

Tako su stari pripisivali veliku moć i upliv zvjezdama. Mar-
no su proučavali položaj pojedinih nebeskih tjelesa i pomoću toga
htjeli da protumače život ljudi i da gledaju u blizu i dalju buduć-
nost.

U Lanerku, u Škotskoj, umro je W. Douglas i njegova žena.
Oni su se istog dana i istog sata rodili, kršteni su u isti sat i u
istoj crkvi; dozvolom svojih roditelja vjenčani su u svojoj 19. godini
i to u crkvi, gdje su i kršteni. Nijedan od njih nije bio bolestan,
nego samo jedan dan prije smrti. Oboje je imalo na dan smrti 100
godina svaki. Oboje je umrlo u istoj postelji, pokopani su skupa
u istoj crkvi, gdje su pred 81 godinu bili vjenčani« (Vossische Zei-
tung 1777, br. 136). Eto što znači »roditi se pod istom zvijezdom«.
I ovakovih primjera navode stari i noviji pisci sifaset u prilog
astrologije. U novije doba opet su ljudi prionuli uz tu nauku.
Osobiti je tomu poticaj dao Rudolf Mewes g. 1897. sa svojim spi-
som »Die Kriegs - u. Geistesperioden im Völkerleben« i prije
njega prof. A. W. Zenger.

No ima astrologija i mnoštvo protivnika. Ovi iznose onaj
veseli slučaj Melanchtona: On je došao k prijatelju Melanderu.
Iz horopskopa je razabrao, da će dijete biti jednako učeno kao
i otac i postići će visoke crkvene časti. No Melander poviče:
Filipe, ta to je žensko dijete! »(Cfr. Kemmerich, Prophezeiungen,
München 1911, str. 82).

Gdje je tu istina?

1. Malo iz povijesti astrologije.

Astrologija je došla u Evropu s istoka, poglavito iz Kaldeje
i Egipta. Hipparh piše o Kaldejcima, da su promatrali zvijezde
čak 270.000 godina prije nego li je Aleksander Veliki došao u
Perziju; Plinije spominje, da je to bilo 720.000 godina. Svakako
stoji, da su Kaldejci za Sargona I. sastavili tablu o svakoj pomrči-
ni sunca i mjeseca; oni su dapače znali, da sunčana godina ima
365,25 dana, te su imali 12 mjeseci po 30 dana i umećali su u sun-
čanu godinu još 30 dana iza svake 124. godine. Uz astronomiju
gojila se dakako i astrologija. Tako je nadastrolog Abil-Istar
poslao kralju Assurbanipalu ovaj službeni spis: »Kralju, mome
gospodaru, tvoj sluga Abil-Istar. Budi mir kod kralja, moga gospo-
dara; neka Nebo i Marduk budu milosni kralju, mome gospodaru.
Neka visoki bogovi dadu kralju, mome gospodaru, dug život,

zdravlje tijela i veselje srca. — 27. dana iščezava mjesec. 28., 29. i 30. dana stražili smo poradi sunčane pomrčine. Ali sunce nije pomrčalo. 1. dana vidjeli smo mjesec po danu«. Kaldejci su poistovjeivali bogove i zvijezde. Ima tablica, koje govore o ratu i miru, vojsci i kralju, bolestima i gladi itd. Planet ili zvijezda stajaćica u životinjskom krugu odlučuje sudbinom svakog čovjeka. Astrolozi su morali istražiti, kako je stajala ta zvijezda prema mjesecu, suncu i planetama u času rođenja (horoskopija). Poblize nije poznato, kako su oni to bilježili. No Kaldejci su dalje to predali drugim narodima.

I u Egiptu je astrologija imala plodno tlo. Tako postoji jedan papirus iz g. 1200. pr. Kr., koji bilježi sretne i nesretne dane i što valja raditi na te dane a što ne. U Aleksandriji je bilo velikih matematičara, astronoma i fizičara, kakovi su bili Euklid (oko 300 pr. Kr.), Eratosthenes (r. 275), Hipparh (oko 160) i Heron (oko 100). No najvažniji je bio astronom Claudije Ptolomej oko 150. godine poslije Krista. Ovi su se bavili i astrologijom, pa zato egipatska astrologija pretpostavlja mnogo astronomskog znanja. I tu kao i kod Kaldejsaca glavnu ulogu ima jedan planet, koji je u doba pojedinog čovjeka bio »gospodarom«. O tome osobito govori knjiga, koju pripisuju Ptolomeju i zove se »Quadrupartitum Cl. Ptolomaei«. Tu čitamo, da sunce prouzrokuje vrućinu i sušu, mjesec vlagu, Saturn zimu, Jupiter blaže vjetrove, Mars suši i izgara, Venera nešto topli i nešto daje vlage, Merkur suši; prema tome su Jupiter, Venera, mjesec blagotvorne zvijezde, a zle su Saturn i Mars; između obiju skupina nalaze se sunce i Merkur. Nadalje je sjever hladan, jug topao, istok suh, zapad vlažan. No svaka zvijezda ne djeluje jednako na zemlju i njezine stanovnike, nego to ovisi o položaju planeta prema drugim pomičnim zvijezdama. Astronomi su već zarana opazili, da pomične zvijezde na nebu obave gotovo isti krug. Oni su taj krug podijelili na 12 jednakih dijelova i označili s 12 životinjskih imena: ovan, bik, blizanci, rak, lav, djevića, tezulja, jakrep, strjeljač, kozorog, vode-njak i ribe. Tako kod proljetne jednakosti dana i noći uđe sunce u znak ovna. Uopće planet ima posebne odnose prema tome, kako se u kome času nalazi u kome znaku. Tih znakova Ptolomej poznaje 5: kuće, trokuti, dizanje, mjera i lica. Najvažnija je oznaka »kuća« ili »mjesto«. N. pr. rak i lav su našem zenitu najbliži, a u njima se nalaze sunce i mjesec ili u njima imaju svoju »kuću«. O toj »kući« ovisi sreća ili nesreća. Da se točno ustanovi, treba više astronomskih sprava, pa su stoga rijetki bili oni ljudi, koji su se bavili astrologijom. Astrolozi su mogli biti samo astro-nomi.

Arapi su se živo bavili znanošću iza zauzeća Aleksandrije, osobito za dinastije Abassidâ od polovice 8. vijeka. Svugdje su osnivali biblioteke i sveučilišta. Uz filozofiju, medicinu, matema-

tiku gojili su i kemiju i astronomiju. U 13. vijeku je živio Arnold Villanova; on je učenik arapske znanosti. U svom djelu »De judiciis astronomiae« iznosi arapsku ondašnju astrologiju. Tu razlaže o Ptolomejevoj diobi životinjskog kruga i kućama planeta, ali se razilazi od njegove nauke. Po njegovoj nauci možemo doznati, kakav upliv ima koja zvijezda na koje čovječje udo ili dio tijela. Tako škodi glavi, kada je mjesec u znaku ovna itd. Dobar liječnik morao je te stvari poznavati.

U 16. vijeku je H. Agrippa (1456—1535) po Njemačkoj i srednjoj Evropi raširio astrologiju. U svom je djelu »De occulta philosophia« prikazao stare nauke iz Ptolomejeve astronomije, filozofije neoplatonaca i židovske Kabbale. On opisuje, kako zvijezde djeluju na čovjeka; istodobno opisuje, koje biline spaljene djeluju blago na zvijezde svojim magičnim uplivom.

Astrologija u 16. vijeku znade odgovoriti, kada će se javiti potresi i politički prevrati, vjetar i oluja, kakav će biti uspjeh u diplomatskim pregovorima, kako će se svršiti ovaj ili onaj rat, gdje se nalaze izgubljene stvari, kakova sudbina čeka tek rođenu djecu. Tu je ocrtan »horoskop«.

2. Horoskop.

Astronom mora točno postaviti horoskop, astrolog ga protumačiti. Sve se oko toga vrti. No što je to uopće »horoskop?«

Postaviti horoskop znači podati točnu sliku zvjezdanog neba u stalnom času. To može astronom, koji poznaje astronomsko računanje. Već je Ptolomej, kako smo vidjeli, označio na nebu »kuće« ili »dostojanstvo«. Kasnije su astrolozi podijelili nebo na 12 dijelova ili 12 »kuća«. Tu treba najprije označiti u horoskopu tačku životinjskog kruga i položaj planeta u tom krugu. Time doznamo odmah, u kojoj se kući nalazi ovaj ili onaj planet. U 16. vijeku izradili su astrolozi posebne tablice, po kojima je mogao svatko pročitati, u kojoj se kući nalazi koji planet, ako samo znade koja je tačka u stalnom času kulminacijona tačka. Jednako posjedujemo astrološke tablice, u kojima su zabilježene: kuća, porast, trokut, mjera i pogled planeta (vidi gore o tome).

Astrolozi su k tome pomoću posebnih tablica, zvanih »direkcije«, znali, da će se nešto dogoditi i kada; barem su tako tvrdili i u to vjerovali. Ako se to nije dogodilo, tvrdili su onda astrolozi, da je tome kriv horoskop, koji da nije točno postavljen. I za taj su slučaj oni imali više metoda, kojima će popraviti horoskop. (Lehmann, o. c. 219).

3. Kritika.

1. Za vrijeme rata se vidjelo, kako se astrolozi redovito prevariše. Svi su pobjedu obećavali svome narodu. K tome su

mnoگی pali na bojištu, i ako je njihov horoskop bio protiv toga. To je bio uistinu bankrot astrologije.

To su uvidjeli i sami astrolozi, ali su ipak pokušali, da spase svoju znanost. Kako? Izniješe dvije stvari: a) Astra inclinans, non necessitans (zvijezde naginju, ne sile) t. j. zvijezde podaju samo sklonost, pravac, ali čovjek se može i oteti svojoj sudbini sasama ili djelomično. Ovako su već stari astrolozi htjeli da ispričaju svoje pogrješke. No ta je isprika i protiv astrologije. Ta kada onda možemo biti sigurni, da će se nešto sigurno dogoditi? Nikada. Ovako se i turski hodže ispričaju, kada ne mogu da oslobode opsjednuta čovjeka, pa ga pošalju katoličkom svećeniku s opaskom: »U njemu je katolički vrag«. — b) Gessmann tvrdi, da nam položaj zvijezda pokazuje samo sličnost, jer se taj položaj nikada ne opetuje. Tako i liječnik može po pojavama neke bolesti upoznati samo razvitak dotične bolesti; dakle može samo suditi probailnost bolesti (Katechismus der Sterndeutekunst. Cfr. E. Buchner, Von den übersinnlichen Dingen 103). I ovo zvuči kao zgodan izgovor; znači, da ni sami astrolozi ne vjeruju u sigurnost svoje znanosti.

2. Zašto zvijezde djeluju samo kod poroda čovjekova, a ne već kod začeca? zašto zvijezde zaustavljaju svoj upliv pred majčinom utrobom? Tu astrolozi odgovaraju, da je tako astrologija vazda učila. Lijepo opaža Buchner (1. c. 105): »Astrolog je čovjek tradicije, a ta je tradicija regbi doduše dekorativna, ali i svojevoljna«. Na ovaj prigovor ne znaju astrolozi, što bi odgovorili. Još manje znadu da kažu, zašto su kvadratura i opozicija nepovoljne, trigoni i sekstili srećne pojave, zašto nijedan ima etoju kuku u raku, Jupiter u strjeljaču i kod riba? Tu nema odgovora.

Moll ide dalje i pita: Tko može znati, u kojoj se minuti rodio? Nitko. Eto dovoljno mjesta svakom izgovoru loše ili neuspjele astrologije (Prophezeien u. Hellschen, 1921, s. 81).

Smiješno je, da nešto nerazumna — a takove su zvijezde — može odlučiti sudbinom razumnog čovjeka. Iz toga, što zvijezde djeluju na plimu i osjeku godišnje dobi, ne može se niti smije zaključiti, da odlučuju čitavim životom. Takov astrolog previše dokazuje i po tome ništa (Qui nimis probat, nihil probat). Jednako krivo zaključuje astrolog, kada pokaže, da se horoskop koji put obistinio, pa odmah kliče: Astrologija je istinita i sigurna znanost! N. pr. astrolog veli: tko se rodi 4. svibnja, taj ima sklonost prema okultnim znanostima. No koliko ih ima, koji su se taj dan rodili i ipak nemaju te sklonosti?

Moderni moniste rado prihvaćaju astrologiju kao svoju znanost; posebice to čine antropozofi i teozofi. Zašto? Oni vjeruju, da su zvijezde »organizam« sveduha ili, kako reče Goethe, živo odijelo božanstva. Ali što je uopće monizam? On je »poezija,

i nije nikakva filozofija» (Rud. Otto, *Naturalistische u. religiöse Weltansicht*, 286; cfr. A. Seitz, *Natürliche Religionsbegründung* 280).

Važno je i to, što nadodaje Lehmann (l. c. 632). On veli, kako su knezovi u važnijim događajima znali upitati svoje astrologe, pa su se onda uistinu ti knezovi i vladali prema iskazu astrologa. Tu je pobijedila sugestija, ne astrologija sama po sebi. Tako je Lehmann dobio pismo jednog znanca, koji mu se jadikuje, kako se rodio »pod nesretnom zvijezdom«. Taj mu piše: Rodio sam se pod Merkurom. Taj planet znači promjenu, putovanja, djecu. I zaista sam često promijenio svoje zvanje, par puta putovao oko zemlje; falila su još djeca. Nedavno susretoh nekog pedagoga i na njegov nagovor postadoh učiteljem. Tako sam eto dobio i djecu. Dakle moj se horoskop ispunio. Dakle tu nema slučaja; Merkur vlada mojim životom. Lehmann na ovo primjećuje: »Dakako tu nema slučaja, jer je sve plod — sugestije«.

Dr. F. Schwab udara na astrologe, da znadu i hotimice varati: »Astrolozi nijesu često dosta pošteni i varaju svoje mušterije, jer gotovo sve prepisuju iz knjiga, iz tradicija, a da ih nijesu proučili« (*Sternenmächte u. Mensch* 181).

A. A.

GRČKA MITOLOGIJA O STVORENJU PRVIH LJUDI.

Akademija je »Dei Lincei« u Rimu nedavno objelodanila radnju gđe Dr. Margarete Gvarducci »*Leggende dell' antica Grecia relative all' origine dell' umanità e analoghe tradizioni di altri paesi*«. Gvarducci je sakupila obilno gradivo, stare i novije književnosti o pitanju i na sve se osvrnula. U uvodu joj laskaju akademičari L. Pernier i G. Vitelli, da je zgodno svrstala razna vjervanja. U realnosti je protivno. Ona hoće na silu, da je našla u tradicijama raznih naroda potvrdu Darwinove teorije. U tome se vara, jer se može upravo onaj isti materijal upotrebiti i kao protudokaz. Ipak je — rado to priznajemo — i spisateljica lojalno iznijela i tradicije, koje su u potvrdu Bibliji. Da vidimo! Što kaže grčka mitologija?

Prve je ljude stvorio ili koji bog ili barem više i dobrotvorno biće i to iz zemlje. Stvaratelj tu mijesi ljude kao lončar¹; prije

¹) F. Lenormant piše: L' opération du modéleur fournissait le moyen le plus naturel de représenter aux imaginations primitives l' action du créateur ou du démiurge sous une forme sensible (*Les origines de l' histoire d' après la Bible et les traditions des peuples orientaux*, Paris, I, 40)